herpy

LEGUANER

## Desert Spiny Lizard

# *Sceloporus magister*

*Sceloporus magister* er en robust, tornete øgle fra ørkenene i det sørvestlige USA og det nordvestlige Mexico. Den er dagaktiv, klatrer i trær, busker og på klipper og lever av insekter. Hannen har blå flekker på hals og buk. Den krever et stort, tørt terrarium med kraftig UVB, en svært varm solplass og en kjølig vinterdvale. Hunnen legger egg.

Familie: Phrynosomatidae

**FAKTABOKS**

### DYRET

| | |
|---|---|
| Voksenstørrelse | **20-30 cm**<br>total lengde inkl. hale |
| Levealder | **5-8 år** |
| Aktiv | **Om dagen** |
| Levevis | **Trelevende, klippelevende og bakkelevende** |
| Biotop | **Ørken og klippeterreng** |
| Vanskelighetsgrad | **Øvet** |

### STELL

| | |
|---|---|
| Min. terrarium | **120 × 50 × 50 cm**<br>L × B × H for 1 voksent dyr |
| Temperatur, dag | **27-32 °C** |
| Varmeplass | **38-42 °C** |
| Temperatur, natt | **16-22 °C** |
| Luftfuktighet | **20-40 %** |
| Vann | **Vannskål** |
| UVB | **Nødvendig**<br>Ferguson-sone 3 |
| Vinterhvile | **9-12 °C**<br>8-12 uker |
| Kosthold | **Insekter** |
| Holdes | **Alene eller parvis** |

### AVL

| | |
|---|---|
| Formering | **Eggleggende** |
| Kjønnsmoden | **12-24 mnd.** |
| Kullstørrelse | **4-24 egg** |
| Kull per år | **1-2** |
| Inkubasjon | **60-80 dager**<br>ved 27-30 °C |

### VERN OG PAPIRER

| | |
|---|---|
| CITES | **Ikke listet** |
| EU-vedlegg | **Ikke listet** |
| IUCN | **Livskraftig (LC)** |

## Om arten

*Sceloporus magister* er en stor og kraftig bygget øgle i slekten *Sceloporus*. Skjellene er store, kjølede og spisse og gir et tornete utseende. Grunnfargen er grå, brun eller gulbrun med mørke tverrbånd, og begge kjønn har en gulbrun, trekantet flekk på skuldrene. Hannen har blå til fiolette felter på hals og buk og et grønnlig eller blålig skjær på sidene og halen. Hunner og unge dyr er mer mønstret og har ingen eller bare svake blå felter. Arten skifter farge med temperaturen: den er mørkere når den er kald, og lysere når den er varm.

Kroppen er 8-14 cm fra snute til kloakk, og med hale blir dyret 20-30 cm. Totallengden er et anslag ut fra kroppslengden. Arten ble beskrevet i 1854 av Hallowell.

Avgrensningen av arten er ikke avklart. Tidligere ble flere ørkenformer ført som underarter av *S. magister*. *S. bimaculosus* fra Chihuahua-ørkenen føres nå av flere forfattere som selvstendig art, mens *S. uniformis* fra Mojave-ørkenen og Great Basin vekselvis føres som selvstendig art og som underart av *S. magister*. Arten har tidligere blitt forvekslet med *Sceloporus clarkii*. Det finnes bare lite spesifikk kunnskap om stellet. Tallene i veiledningen bygger derfor på ørkenklimaet i utbredelsesområdet og på kunnskap om slekten. Se også *Sceloporus cyanogenys* og *Sceloporus malachiticus*.

## Utbredelse og leveområde

*Sceloporus magister* lever i det sørvestlige USA: i det sørøstlige California, Nevada, det sørlige Utah, Arizona, New Mexico og deler av Colorado. I Mexico finnes den i Baja California, Sonora, det nordvestlige Chihuahua og Sinaloa. Bestandene lenger øst i Chihuahua-ørkenen, blant annet i Coahuila, regnes nå til *S. bimaculosus*. Kjernen av utbredelsen er Sonora-ørkenen. Arten finnes fra havnivå langs Colorado-elven opp til omtrent 1.500 meters høyde. Grensene mot de avspaltede artene er ikke endelig avklart, så kartet viser bare landene, ikke en presis avgrensning.

> **Naturlig utbredelse:** USA og Mexico.

### LEVEOMRÅDE

*Sceloporus magister* lever i tørr ørken og halvørken på lave skråninger, sletter og i daler med klippeblokker, busker og trær som poppel, yucca, Joshua-tre og jerntre. Den lever mest i trærne og soler seg på steiner, stammer og greiner, men finnes også ved steinrøyser, vedstabler og annet dekke på bakken. Den er dagaktiv og soler seg særlig om morgenen, mens den om sommeren søker skygge eller huler i den varmeste delen av dagen. Den går i vinterdvale fra sent på høsten til våren. Hannene er territorielle og markerer territoriet fra en høy stein eller gren med armhevinger og blå buk.

Kosten er leddyr. Maur utgjør 10-30 %, og dertil kommer biller, larver, edderkopper, skolopendere og av og til små øgler. Hunnen legger egg om sommeren, 4-24 per kull.

Les mer: Vinterdvale og årstider

## Stell

### TERRARIET

Det finnes bare lite spesifikk kunnskap om stellet av *Sceloporus magister*, og den bygger på ørkenklimaet og på kunnskap om slekten. Arten er stor, rask og aktiv, og et voksent dyr trenger et terrarium på minst 120 × 50 × 50 cm (lengde × bredde × høyde). Et par krever et større terrarium med mange skjulesteder, og større er alltid bedre, for arten har store territorier i naturen.

Bunnen er tørr sand, blandet med litt leire, slik at dyret kan grave. Innred med klippestykker, kork og kraftige greiner, slik at dyret kan klatre og sole seg, og med flere skjulesteder i begge ender. Steinsettinger må stå fast på bunnen, slik at de ikke kan velte når dyret graver. Terrariet må ha et tettsluttende lokk, for arten er en god hopper og klatrer. Fjern avføring ukentlig, og skift bunnen helt hver 3.-4. måned.

### TEMPERATUR

Luften skal være 27-32 °C om dagen. Solplassen skal ha 38-42 °C på overflaten, målt med et infrarødt termometer. Arten foretrekker en kroppstemperatur omkring 33 °C, og solplassen må være varm nok til at den raskt kan nå den. Bruk en halogenspot eller en varmelampe over en stein, og la en del av terrariet være kjøligere, slik at dyret kan velge. Dyret er mørkt og trett når det er for kaldt, og lyst og søker skygge når det er for varmt.

Om natten skal temperaturen falle til 16-22 °C, og varmelampen slås av. Ørkenens netter er kjølige, og nattetemperaturen er et anslag ut fra klimaet.

Les mer: Varme og temperatur

### LUFTFUKTIGHET OG VANN

Luftfuktigheten skal være lav, omtrent 20-40 %. Terrariet må være tørt og godt ventilert. Sett fram en lav skål med friskt vann, og skift vannet daglig. Sprøyt av og til terrariets side lett, slik at dyret kan slikke dråper. Våt bunn og stillestående luft gir mugg, hudproblemer og luftveisinfeksjon.

### LYS OG UVB

*Sceloporus magister* er dagaktiv og soler seg, så den må ha kraftig UVB. Bruk et T5 HO-rør (Ferguson-sone 3) i en reflektor over solplassen. Avstanden avhenger av rørets styrke og av om røret sitter over nett eller inne i terrariet. UVB går ikke gjennom glass eller plast. Bytt røret etter produsentens anvisning, normalt etter 12 måneder.

Suppler med en kraftig dagslyslampe. Lyset skal være på 13-14 timer om sommeren og 10-11 timer om vinteren og slås helt av om natten.

Les mer: Lys og UVB

### FÔRING

Arten er insektetende. Gi varierte levende insekter: sirisser, kakerlakker, gresshopper, melorm, Zophobas, silkeormer og voksmøllarver. Fôrdyrene må ikke være større enn dyrets hode. Varier kosten, og gi fôrdyrene næringsrikt fôr (gut-load) det siste døgnet før fôring.

Unger fôres daglig, voksne 3-4 ganger i uken med så mye de kan spise. Pudre fôrdyrene lett med kalk ved de fleste fôringene, og gi et vitamintilskudd med D3 hver 2. uke. Fedme er et problem hos voksne dyr som fôres for ofte.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

### ATFERD OG HÅNDTERING

Dyret er oppmerksomt, raskt og territorielt, og håndtering stresser det. Hold håndtering på et minimum, og ta aldri tak i halen, for den kan brekke av.

Hanner må alltid holdes hver for seg, for de slåss innbyrdes, og også hunner kan være aggressive mot hverandre. Et par eller en hann med to hunner kan holdes i et stort terrarium med mange visuelle barrierer, ellers holdes dyrene best enkeltvis. Hannen viser sin blå buk med armhevinger og nikkende bevegelser. Nyinnkjøpte, viltfangede dyr trenger ro og mange skjulesteder.

Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

## Avl

### KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannen er større, har blå felter på hals og buk og har tykkere halerot og større lårporer. Hunnen er mer mønstret og har bare svake blå felter. Alderen ved kjønnsmodning er ikke dokumentert for arten; 1-2 år er et anslag ut fra slekten.

### PARRING

Paringen skjer om våren. Vinterdvale i 8-12 uker ved 9-12 °C i mørke og med moderat fuktighet, etterfulgt av økende varme og dagslengde, passer for arten og er vanlig praksis for slekten. Sett hunnen sammen med hannen i et stort terrarium og skill dem hvis han biter henne for hardt. Hvor ofte arten yngler i fangenskap, er ikke dokumentert.

### EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger 4-24 egg per kull, oftest om sommeren, og store hunner legger flest. Hvor mange kull hun legger per år, er ikke dokumentert; ett eller to er et anslag. Sett fram en eggleggingsbøtte med 15 cm fuktig sand og jord som hunnen kan grave i. Gi henne rikelig med fôr og kalk, og kontakt en veterinær hvis hun presser uten resultat.

### INKUBASJON

Eggene ruges i en rugemaskin i fuktig vermikulitt eller perlitt. Temperatur og varighet er ikke dokumentert for arten. 27-30 °C og 60-80 dager er anslag lånt fra slekten. Eggene må ikke vendes, og de må holdes fuktige, men ikke våte.

### OPPDRETT AV UNGER

Ungene er små og må fôres daglig med små insekter, pudret med kalk. Gi dem et lite terrarium med tørr sand, skjulesteder, UVB og en varm solplass. Skill hannene fra hverandre når de får farge, for de blir raskt territorielle.

## Helse og vanlige feil

Viltfangede dyr har ofte midd og innvollsparasitter, så nye dyr må i karantene og få avføringen undersøkt. Typiske problemer er:

- Benskjørhet ved for lite UVB og kalk.

- Luftveisinfeksjon og mugg ved våt, stillestående luft.
- Fedme og fettlever hos voksne dyr som fôres for ofte.
- Overoppheting eller kulde hvis solplassen er for liten eller for kald.
- Tap av halen hvis dyret holdes i halen.
- Eggleggingsproblemer hos hunner uten egnet eggleggingssted.

Et friskt dyr er kvikt, har klare øyne og en fyldig hale. Levetiden i fangenskap er ikke sikkert dokumentert; 5-8 år er et anslag. Et dyr som går ned i vekt, ikke spiser eller puster med åpen munn, må til en veterinær med erfaring med krypdyr.

Les mer: Karantene og hygiene

### Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.